

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

Роман ПЕТРИШИН

ПРОГРАМА

**ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДО АСПІРАНТУРИ**

**для здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 076 Підприємництво та торгівля**

Чернівці – 2023

Тема 1. Зміст підприємництва. Місце підприємництва у суспільстві

Предмет “Основи підприємництва”. Мета й завдання. Місце в системі економічних наук і навчальних дисциплін. Інформаційно-методичне забезпечення. Будова та методологія вивчення курсу “Основи підприємництва”. Логіка побудови. Загальна характеристика розділів і тем. Основні особливості категорій. Особливості викладу. Рекомендації щодо вивчення.

Визначення підприємництва за законодавством України. Функції та принципи підприємництва. Підприємець як основний суб’єкт підприємництва. Споживач, конкурент, держава та інші контрагенти як суб’єкти підприємницького процесу. Об’єкти підприємництва.

Логіка підприємницької діяльності, етапи логічного мислення підприємця. Бізнес-ідея, її складові. Джерела та методи пошуку ідей. Критерії пошуку, вибору та обґрунтування ідей. Активний і пасивний способи реалізації ідей. Банк підприємницьких ідей.

Підприємець як особистість. Диференціація понять “підприємець”, “бізнесмен”, “підприємець-власник”, “підприємець-менеджер”. Особисті якості та риси характеру підприємця як людини.

Тема 2. Цілі підприємництва та його організація

Мета та цілі в підприємстві та стратегічний розвиток. Економічні погляди на діяльність комерційних підприємств в частині його мети та цілей. Точки зору науковців щодо місця та ролі прибутку в діяльності комерційних підприємств. Теорія біхевіоризму та комерційне підприємство. Виживання, як домінуюче завдання (ціль) будь-якої організації. Задоволення потреб покупця, зростання компанії, рух ліквідності, підхід до учасників бізнесу, етико-соціальні вимоги – додаткові завдання (цілі), що переслідує будь-яка організація (комерційне підприємство). Стратегічне планування та чотири основні стратегічні напрямки розвитку компанії Х.Ансоффа.

Тема 3. Види підприємництва

Різноманіття типів, видів та сфер підприємництва. Типологія підприємництва. Класифікаційні ознаки: форма власності, розмір, належність капіталу, кількість власників, організаційно-правова форма, сфера діяльності. Різноманіття видів підприємництва залежно від класифікаційних ознак.

Виробниче підприємництво. Зміст виробничого підприємництва. Традиційна та інноваційна форми виробничого підприємництва. Основний та допоміжний види виробничого підприємництва. Загальна схема господарювання.

Торговельне підприємництво. Зміст торговельного підприємництва. Основні види операцій торговельного підприємництва. Категорії суб’єктів торговельного підприємництва: торговельні підприємства, торговельно-виробничі підприємства, торговельно-посередницькі підприємства, товарні біржі. Загальна схема господарювання.

Посередницьке підприємництво. Зміст посередницького підприємництва. Види посередників. Особливості господарювання агентів, брокерів, дилерів, дистриб’юторів, торгових маклерів, комівожерів, консигнаторів, аукціоністів.

Фінансове підприємництво. Зміст фінансового підприємництва. Суб’єкти фінансового підприємництва: банки, інвестиційні фонди, інвестиційні компанії, фондові біржі. Загальна схема господарювання суб’єктів фінансового підприємництва.

Страхове підприємництво. Зміст страхового підприємництва. Основні види страхування: особисте, майнове, відповідальності. Добровільна та обов’язкова форма страхування. Схема господарювання в страховому підприємстві.

Тема 4. Етична і соціальна відповідальність підприємництва

Етика. Етика підприємництва. Принципи етики підприємництва. Етичний кодекс підприємця: минуле і сучасність. Різноманіття професійних етичних кодексів. Етикет підприємця.

Відповідальність підприємця у сфері навколишнього природного середовища. Принципи охорони навколишнього природного середовища. Державні екологічні стандарти і нормативи.

Поняття екологічної безпеки. Економічний механізм забезпечення охорони навколишнього природного середовища. Відповідальність підприємництва у сфері екології.

Підприємець і споживачі. Закон України “Про захист прав споживачів”. Основні права та обов’язки споживачів. Відповідальність підприємця за недотримання та порушення прав споживачів.

Взаємини підприємця і працівників. Принципи побудови відносин у сфері зайнятості. Відповідальність підприємництва перед державою, перед профспілками, перед трудовим колективом, перед окремим працівником. Договірна основа взаємин підприємця і працівника. Види трудових договорів: трудовий договір, індивідуальний трудовий контракт, індивідуальний договір підряду, колективний договір, тарифна угода.

Підприємець та інвестори. Особливості взаємин підприємця та інвесторів. Відповідальність підприємця. Принципи побудови відносин між ними.

Тема 5. Організаційні форми підприємництва

Поняття організаційної форми підприємництва. Поняття “фірма”, “компанія”, “установа”, “підприємство”. Ознаки та риси підприємства. Підходи до класифікації організаційних форм підприємництва: міжнародна класифікація та класифікація згідно з українським законодавством.

Одноосібні володіння. Переваги та недоліки одноосібних володінь. Партнерства. Види партнерств. Переваги та недоліки партнерств. Корпорації. Види корпорацій. Переваги та недоліки корпорацій. Складні форми підприємницьких утворень (об’єднання підприємств).

Різні організаційні форми підприємництва згідно з вітчизняним законодавством: товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, товариства з повною відповідальністю, командитні товариства, акціонерні товариства, орендні підприємства тощо. Об’єднання підприємств. Договірна та статутна форма об’єднань. Види об’єднань: асоціація, корпорація, концерн, консорціум, холдинг, фінансово-промислова група. Способи утворення об’єднань: злиття та поглинання.

Особливі організаційні утворення: філії, дочірні компанії, офшорні компанії.

Тема 6. Процес створення підприємства та характеристика його основних етапів

Правова основа створення, реєстрації, функціонування та ліквідації (реорганізації) підприємства. Поняття установчих документів підприємства. Установчий договір. Статут.

Державна реєстрація підприємства. Органи реєстрації. Порядок державної реєстрації. Характеристика основних етапів реєстрації. Особливості державної реєстрації суб’єктів підприємництва – фізичних осіб. Поняття “єдине вікно” та “дозвільний офіс”.

Ліцензування підприємництва. Правові основи ліцензування. Ліцензія. Орган ліцензування. Види підприємницької діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Податкова політика держави. Загальна система оподаткування підприємств. Спрощена система оподаткування підприємств. Взаємовідносини новостворюваного підприємства з банком.

Тема 7. Основи бізнес-плану у підприємницькій діяльності

Бізнес-план. Поняття та завдання бізнес-плану. Функції бізнес-плану. Особливості складання бізнес-плану залежно від адресата. Загальні правила написання бізнес-плану.

Структура бізнес-плану. Зміст розділів бізнес-плану. Опис виду діяльності. Опис товару або послуги. Оцінка галузі. Аналіз ринку. План маркетингу. План виробництва. Фінансовий та інвестиційний плани. Організаційний план. Аналіз ринку. Юридичний план. Додатки як важливий елемент бізнес-плану.

Тема 8. Розміщення підприємства та організація виробництва та збуту товару

Організація виробництва та збуту товару. Виробнича функція (визначення та характеристика). Головна функція управління виробничим процесом. Характеристика взаємозв’язку: постачання, виробництва, збуту. Методика визначення оптимальної величини партії матеріалів, що закуповується. Графічне відображення залежності між величиною партії

матеріалів, що закупається та величиною виробничого запасу. Методика визначення оптимальної величини серії продукції, що випускається. Графічне відображення залежності між величиною серії та величиною запасу готової продукції.

Місцезнаходження та розміщення підприємства. Бізнес, як логічна схема при розгляді питання про місцезнаходження підприємства. Характеристика різноспрямованих сил, що впливають на місце розташування підприємства: можливість забезпечення робочою силою; можливість забезпечення сировиною; транспортні можливості; можливості обслуговування; урядові пільги; близькість ринків. Можливості розміщення підприємств всередині регіонів. Розміщення підприємств роздрібною торгівлі.

Тема 9. Маркетинг у підприємницькій діяльності

Маркетинг та його цілі. Основні об'єкти маркетингу. Стимулювання реалізації товарів і послуг. Маркетингове середовище фірми. Ціна товару.

Товарна політика підприємництва. Цінова політика на підприємстві. Збутова політика комерційного підприємства. Управління комунікативною політикою підприємства.

Тема 10. Ціноутворення

Природа та значення ціноутворення. Роль ціноутворення в комплексі маркетингу. Роль ціни, як складової частини комплексу маркетингу. Ставлення споживача до ціни. Ситуації, за яких ціна набуває особливе значення. Цілі і політика ціноутворення. Зовнішні фактори: вид та структура галузі; пропозиція товару; стан ринку; фактори споживчого попиту; фактори видатків виробництва та інших витрат; зовнішні фактори (політичні, юридичні, економічні, технологічні); фактори викликані конкуренцією. Корпоративні завдання та цілі маркетингу: максимізація віддачі на вкладений капітал; закріплення рівня продажів \ частки ринку; збільшення обсягу продажів \ частки ринку. Активна цінова політика: встановлення високих цін на новий товар; політика «зняття вершків»; преміальна надбавка до ціни; цінова дискримінація; політика стримування потоку конкурентів. Відхилення від політики ціноутворення (цінові скидки та торговельні скидки). Пасивна політика ціноутворення: цінове лідерство.

Тема 11. Фінансова діяльність підприємства і фінансове обслуговування бізнесу

Поняття фінансування підприємництва. Джерела формування коштів підприємства. Зовнішні та внутрішні джерела. Переваги та недоліки різних джерел. Критерії оцінки та вибору джерел фінансування. Диференціація джерел фінансування.

Зміст управління фінансами підприємця. Організація фінансування бізнесу. Організація фінансового обслуговування бізнесу.

Тема 12. Кар'єра у бізнесі. Бар'єри у діловій комунікації

Поняття кар'єри. Кар'єра в бізнесі. Види кар'єри: професійна, посадова, внутріорганізаційна, майнова. Типи кар'єри: прогресивна, слабо зростаюча, лінійна, регресивна. Фактори впливу на кар'єру. Етапи кар'єри людини: підготовчий етап, становлення, просування по службі, збереження, завершення, пенсійний етап. Залежність кар'єри від типу особистості людини.

Стиль керівництва в бізнесі. Авторитарний, демократичний, ліберальний стиль. Поняття лідерства. Особистісний, поведінковий (біхейвіористський) та ситуаційний підходи в лідерстві. Авторитет підприємця-керівника.

Управління кар'єрою. Поняття, принципи, підходи. Умови успішності управління кар'єрою.

Тема 13. Стратегія і тактика маніпулювання у підприємстві. Управління конфліктними ситуаціями

Основні стратегії впливу на людину. Засоби та механізми маніпулятивного впливу. Маніпуляції у діловому спілкуванні. Розпізнавання маніпуляції та захист від неї. Техніка «зайждженої платівки». Техніка «перманентної відмови». «Компроміс». Основи асертивної поведінки.

Передконфлікти і причини конфліктів. Типи конфліктних особистостей. Діагностика динаміки конфліктів. Шляхи подолання конфліктів. Формування взаємовідносин у групі.

Тема 14. Договірні відносини у підприємницькій діяльності

Договір як форма закріплення партнерських зв'язків. Види договорів у ринковій економіці. Типові договори для різних організаційних форм підприємств. Оферта як форма укладання договору. Структура та зміст договору. Формування умов договору підприємцем. Напрямки і форми співробітництва партнерів.

Тема 15. Кооперативні зв'язки суб'єктів підприємництва

Об'єктивна необхідність коопераційних зв'язків суб'єктів підприємництва. Форми коопераційних зв'язків суб'єктів підприємництва.

Субпідряд як форма коопераційних зв'язків підприємництва.

Венчурне фінансування як форма коопераційних зв'язків підприємництва. Бізнес-інкубатори як форма коопераційних зв'язків підприємництва.

Підприємницька діяльність на основі договору комерційної концесії (франчайзинг). Лізинг як вид підприємництва. Особливості лізингових операцій. Досвід вітчизняних компаній щодо розвитку лізингу.

Тема 16. Підприємництво у міжнародному середовищі

Форми спільного міжнародного підприємництва. Спільні підприємства: особливості створення та функціонування в Україні. Сутність та структура вільних економічних зон. Світовий досвід створення вільних економічних зон. Офшорні компанії.

Тенденції розвитку міжнародних економічних відносин. Системи оподаткування підприємств у різних країнах. Трудові відносини в країнах світу.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Антонюк Д. А. Підприємництво в сучасних умовах розвитку України : наук.-практ. посіб. Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 409 с.
2. Гаєвська Л. М., Марченко О. І. Підприємницька діяльність: підручник; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС Україна, 2019. 499 с.
3. Козирєва О.В., Глебова Н.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навчальний посібник. Харків: НФаУ, 2020. 172с.
4. Козловський В. О., Лесько О. Й. Виробниче та комерційне підприємництво : навч. посіб. ; Вінниц. нац. техн. ун-т. Вінниця : ВНТУ, 2018. 153 с.
5. Мельник Л. Г. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник. Суми : Університетська книга, 2018. 572 с.
6. Сментина Н. В. Економіка та організація підприємницької діяльності : навч. посіб. Одес. нац. екон. ун-т. Київ : 2019. 320 с.
7. Шаповалова Т. В. Соціальне підприємництво – шлях до створення інноваційного бізнесу : [навч. посіб.]. Київ : Друк. двір Олега Федорова, 2018. 171 с.

Додаткова:

1. Вітренко А., Петренко В. Інституціо-організаційні послуги в контексті підтримки розвитку підприємництва. *Банківська справа*. 2019. № 2. С. 87-100.
2. Гайдаєнко О. М. Дослідження сутності бізнес-процесів у підприємстві. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 39, ч. 2. С. 94-98.
3. Губені Ю. Е. Організаційні форми підприємництва та підприємництво: інформованість

сільського населення. *Інноваційна економіка*. 2019. № 5/6. С. 194-198.

4. Кизим М. О., Чечетова-Терашвілі Т. М., Хаустова В. Є. Мале та середнє підприємництво в Україні: особливості та проблеми розвитку. *Бізнес Інформ*. 2019. № 10. С. 301-317.

5. Крахмальова Н. А. Франчайзинг як форма розвитку підприємництва соціально вразливих верств населення. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*. 2018. № 3. С. 57-67.

6. Кривобок П. В. Розвиток соціального підприємництва в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 2. С. 51-61.

7. Крук О. М., Балашова О. В., Гамора О. І. Удосконалення розвитку міжнародних економічних відносин і спільного підприємництва в сучасних умовах. *Бізнес Інформ*. 2018. № 11. С. 78-82.

8. Кустріч Л. О. Підвищення ефективності діяльності як основа розвитку логістичного підприємництва в Україні. *Агросвіт*. 2020. № 3. С. 13-19.

9. Лазоренко Т. В., Тимошук С. П. KAIZEN: японська стратегія для успішного розвитку українського підприємництва. *Молодий вчений*. 2018. № 12, ч. 2. С. 283-287.

10. Лукашова Л. В. Бізнес-фасилітація малого підприємництва: види, тенденції, сучасна міжнародна практика. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2018. № 3 (61). С. 34-42.

11. Мединська Т. В., Стройний І. М. Податкове регулювання розвитку малого підприємництва в Україні. *Інноваційна економіка*. 2018. № 9/10. С. 27-31.

12. Олейнікова Л. Г., Точиліна І. В. Спрощена система оподаткування в наративі проблем малого підприємництва в Україні. *Облік і фінанси*. 2019. № 2. С. 89-98.

13. Попова Л. М. Адміністративно-правові засади контролю у сфері соціального підприємництва. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). Серія: Право*. 2019. № 14. С. 71-78.

14. Правдюк Н. Л. Обліково-аналітичний супровід стратегії сталого розвитку підприємництва. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 4. С. 130-143.

15. Резнікова В., Стефанчук Р. Оцінка ризиків у підприємстві та управління ними. *Право України*. 2018. № 5. С. 101-115.

16. Романченко Ю. О. Облік та фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 180-183.

17. Ситник Й. С. Передумови змін моделей управління у підприємстві. *Регіональна економіка та управління*. 2019. № 2, ч. 2. С. 99-107.

18. Точиліна І. В. Управління ризиками в оподаткуванні як фактор зниження тиску на суб'єктів малого та середнього підприємництва. *Актуальні проблеми економіки*. 2018. № 5/6. С. 64-70.

19. Шахно А. Ю., Короленко О. Б., Лашкун Г. А. Розвиток підприємництва як важливий фактор підвищення якості людського капіталу. *Сталий розвиток економіки*. 2018. № 2. С. 173-180.

Інтернет-ресурси:

1. База українського законодавства в Інтернет. URL: www.lawukraine.com
2. Велика економічна бібліотека. URL: www.economics.com.ua
3. Державний комітет статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua
4. Дніпропетровська обласна наукова бібліотека. URL: www.lib.dp.ua
5. Електронна бібліотека Львівської комерційної академії. URL: www.dev.lac.lviv.ua/lib
6. Електронна бібліотека. URL: www.lib.com.ua
7. Львівська електронна бібліотека ім. В. Стефаника. URL: www.lsl.lviv.ua
8. Національна бібліотека наукових видань. URL: www.library.if.ua
9. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
10. Національна парламентська бібліотека. URL: www.alpha.rada.kiev.ua
11. Наукова бібліотека ім. Максимовича. URL: www.lib-gw.univ.kiev.ua
12. Нормативні акти України. URL: www.nau.kiev.ua

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
додаткового вступного випробування
для здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності
076 Підприємництво та торгівля

Додаткове вступне випробування проводиться у формі співбесіди.

1. Вступник отримує два питання та повинен написати відповіді на листку вступних випробувань, а потім усно на них відповісти членам комісії.

2. Вислухавши відповіді, члени комісії можуть задавати додаткові питання, але такі, які стосуються більш глибокого висвітлення попередньо поставлених питань.

Оцінювання рівня знань.

Остаточна оцінка (зараховано/незараховано) визначається із врахуванням результатів відповідей на всі завдання.